

درس‌هایی تاریخی از يك واقعه بزرگ

مختارنامه هفته گذشته با شهادت مختار به پایان رسید. آخرین سریال داوود میرباقری يك زورآزمایی تمام عیار در نشان دادن قدرت نمایشی کشور در سطح منطقه بود.

جام جم آنلاین: مختارنامه هفته گذشته با شهادت مختار به پایان رسید. آخرین سریال داوود میرباقری يك زورآزمایی تمام عیار در نشان دادن قدرت نمایشی کشور در سطح منطقه بود. بزرگ‌ترین ویژگی سریال مختارنامه علاوه بر تاریخی بودن، آرایه‌های مذهبی و دینی بود که در جای جای اثر دیده می‌شد. به طور قطع مختارنامه از جمله آثار فاخر و مانایی است که بیش از اینها در آینده درباره آن خواهیم شنید.

اگرچه سخن درباب سریال مختارنامه و شخصیت‌های آن فرصتی می‌طلبد که از حوصله این مقال بیرون است؛ اما از باب اشارتی کوتاه، برخی خطوط یا ویژگی‌های پررنگ داستان خونخواهان حضرت اباعبدالله (ع) به اختصار در پی می‌آید.

1 - مختارنامه داستان غفلت بشر و در اینجا کوفیان دهه 60 هجری است، اما از آنجا که خطا و معصیت هر چه بزرگ‌تر باشد، بیشتر گریبان وجدان معصیت‌کار را خواهد گرفت؛ عملکرد کوفیان در مقابل امام معصوم، چنان عذاب وجدانی برایشان پدید آورد (برای آن دسته از مردمانی که هنوز اندکی تعلق خاطر به سنت و اهل بیت رسول‌الله (ص) داشتند) که ناگزیر چاره‌ای جستند تا شاید خطای رفته را جبران کنند. البته در این میان انواع دیدگاه‌ها وجود داشت: از آنان که به طمع مال و جاه و مکنتی به قیام تازه پیوسته بودند بگیریم تا کسانی که از ترس یا در پی کسب امنیتی آمده بودند؛ یا کسانی که هنوز هم در پی توطئه و دشمنی بودند و البته قلبی هم که مومنانه داغ ظلم به اهل بیت پیامبر، خونشان را به جوش آورده بود؛ آمده بودند تا زیر بیرق مرد دلاوری چون مختار شمشیر بکشند.

2 - مختارنامه نشان می‌دهد که اگر فطرت پاک بشر بیدار باشد یا بیدار شود چگونه حتی با معونه اندک، به جدال با ظلم و ظالم برخواید خاست. مختارنامه، روایت رویارویی با ظلم، زور، زر و تزویر است که برای آن از شعار فراتر می‌رود و در پی ایجاد شعور ظلم‌ستیزی است چنان که حضرت به یارانش توصیه می‌فرمود.

3 - مختارنامه، روایت مردمانی است که وقتی به قیام برای حق برمی‌خیزند، اگر دنیاطلبی و منیت و تفرقه را کنار نگذارند؛ چگونه جمعیت‌شان پراکنده می‌شود و طعم تلخ شکست را تجربه می‌کنند. مختارنامه، روایت مردمانی است که چون چندی در مسیر حق گام زدند، خود را از خطا مبرا می‌یابند و قول حق‌تعالی را که فرمود: «واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا» را فراموش می‌کنند.

4 - مختارنامه روایت مبارزه و مقابله با ریا و نفاق است؛ مبارزه با آنان که فریاد وااسلامشان آشکار است، اما در نهان نفاق می‌ورزند و خیانت می‌کنند.

5 - مختارنامه با درایت و تیزبینی وسوس دنیوی و انحراف از مسیر ولایت را برای مسلمانان و مومنانی نشان می‌دهد که عصر امام معصوم را درک کرده‌اند؛ اما باطن امامت که سر نهادن به ولایت است را دریافته‌اند. در این اشاره، مختارنامه و داستان آن تبدیل به تمثیلی می‌شود که در هر زمانی اگر ولایت اهل بیت علیهم‌السلام چراغ راه نباشد، هر مسلمانی با هر اندازه زهد و تقوی، به ظلمات هولناک گمراهی درمی‌غلند.

6 - مختارنامه، از بسیاری جهات داستانی مناسب امروز است که در تاریخ دهه 60 هجری روایت می‌شود. مختارنامه و جریان‌ها و دیدگاه‌های متعددی که در آن توسط شخصیت‌های تاریخی نمایندگی می‌شوند، هشدار و اندازی مهم برای جامعه اسلامی امروز ماست.

7 - مختارنامه، داستان مردمانی است که اگرچه به ظاهر رعایت اسلام می‌کنند، اما به فرمایش معصوم دینشان را برای کار دنیا می‌خواهند و تا آنجا دیندار هستند که دنیایشان تامین باشد و آن دم که دنیایشان در خطر قرار گیرد، باطن خود را آشکار می‌کنند و دین را از دست می‌نهند و راه نفاق در پیش می‌گیرند.

8 - مختارنامه، روایت مردمانی است که از تعصب و خشک‌مغزی، باطن دین خدا را که نزد اهل بیت علیهم‌السلام است، نادیده می‌گیرند و رو به ظاهر و ظاهرپرستان می‌آورند و خداوند بر احوال ایشان آگاه است.

9 - مختارنامه، روایت مردمانی - اگرچه قلیل - دیندار است که عشق به پیامبر و اهل بیت آنها را چنان بر سر شوق می‌آورد که کمترین آورده خود را بهای جان می‌دانند. مختارنامه روایت عاشقان آل الله است که داغ جهانسوز حضرت اباعبدالله (ع) آنها را به خروش

درمی‌آورد و بی‌محابا به سمت مقصد محبوبشان - شهادت - می‌تازند و می‌نازند.

10 - مختارنامه، روایت مردمانی - اگرچه قلیل - مومن و مدبر و دشمن‌شناس است که چهره پنهان نفاق را می‌شناسند و به تدبیری که متکی به ولایت است، ادای تکلیف می‌کنند.

نقش خواص و نخبگان

این مجموعه نشان داد که چگونه گروهی از خواص و نخبگان جامعه با سکوت یا عدم حضور به موقع در صحنه می‌توانند جریان تاریخ را به ضرر حق و ولایت تغییر دهند. همان کاری که سلیمان ابن سرد خزاعی و توابین کردند. اگر آن 16 هزار نفر بیعت‌کننده با سلیمان یا حداقل همان 4 هزار نفر حاضر در جنگ عین‌الورد، به موقع وارد صحنه شده و به امام حسین(ع) پیوسته بودند، قطعاً نتیجه جنگ کربلا به نفع امام حسین(ع) می‌بود. وقتی که 72 تن از صبح تا عصر عاشورا، سپاه 30 هزار نفری دشمن را معطل خود ساخته بودند، طبیعتاً اگر آن 4 هزار نفر بودند، نتیجه ماجرا چیز دیگری می‌شد.

نکته: مختارنامه، داستان مردمانی است که اگرچه به ظاهر رعایت اسلام می‌کنند، اما به فرمایش معصوم دینشان را برای کار دنیا می‌خواهند و تا آنجا دیندار هستند که دنیایشان تامین باشد و آن دم که دنیایشان در خطر قرار گیرد، باطن خود را آشکار می‌کنند علاوه بر این، مختارنامه به ما یادآور شد که چگونه برخی خواص و چهره‌های شیعی و انقلابی مانند رفاعه بن شداد در اثر بی‌بصیرتی و به سبب اختلاف با رهبر قیام، از او بریده و به دشمن ضد انقلاب و دخیل در فاجعه کربلا می‌پیوندند. البته رفاعه، سعادت آن را داشت که وقتی از صفوف متحدین خود شعار یا لئارات عثمان را شنید، دگرگون شده و متوجه خطای خویش گشته و به صفوف انقلاب بازگشت و در این راه جان باخت.

همچنین در این مجموعه، عبدالله بن حر که در تاریخ و در انقلاب اسلامی نمونه‌هایی بارز دارد، به درستی و به گونه‌ای معرفی شد که در آغاز با انگیزه خونخواهی امام حسین(ع) و پشیمان از عدم یاری آن حضرت به مختار پیوست، ولی چون منافع مادی مورد انتظارش تامین نشد، به دشمن و ضد انقلاب پیوست و از سرسخت‌ترین دشمنان مختار و قیام او شد و با تحکات ضد انقلابی خود امنیت حکومت انقلابی را تهدید و بحران ایجاد می‌نمود. مختارنامه نشان داد که حکومت انقلابی مختار که دارای اهداف و آرمان‌هایی بلند بود، به‌رغم کوتاهی برخی یاران و دست‌اندرکاران انقلاب و خیانت بعضی دیگر، وقتی دچار ضعف و شکست می‌شود، حاضر به کنار آمدن با دشمنان خود و باج دادن به آنها نیست. مختار به‌رغم کوتاهی و خیانت برخی از نزدیکان و سران حکومت خود و تنها ماندن خویش، حاضر به معامله و دادن باج نشد و در راه اهداف خود مردانه ایستاد و با دشمن جنگید تا مظلومانه به شهادت رسید.

مختارنامه همچنین آرایه‌های پرنرنگی در حوزه اجتماعی و فرهنگی دارد. این مجموعه به ما می‌گوید اگر توده‌های مستضعف و مومن جامعه مورد توجه قرار گیرند و تبعیض از جامعه برداشته شود، برخلاف خواص و نخبگان که با استفاده از امتیازات و رانت‌ها خود را مدافع نظام جا می‌زنند و هنگام بروز خطر سریعاً خود را کنار می‌کشند، آنان بیشتر مورد اعتماد هستند و در دفاع از نظام بیشتر می‌توان روی آنان حساب کرد. همان گونه که ایرانیان مسلمان نسبت به مختار چنین بودند و توجه مختار به آنها و رفع تبعیض موجب گشت تا پای جان از مختار و آرمان‌هایش دفاع کنند و در واقع موفقیت مختار در قیام خود مدیون توجه به ایرانیان مسلمان مومن و مستضعف بود.

علاوه بر این مختارنامه به ما آموخت که نمی‌توان افراد منتسب به شخصیت‌های مهم و شهیدان بزرگ را به صرف انتساب، در نظام مورد اعتماد قرار داد و چه‌بسا برخی از آنان که خود چیزی نبوده و شهرت خویش را مدیون آن انتساب به آنان هستند وقتی که در نظام به مقام و قدرتی برسند، با سوءاستفاده از این موقعیت در برابر حق و حاکمیت حق بایستند یا با کوتاهی‌های خود آب به آسیاب دشمن بریزند و به انقلاب ضربه‌های اساسی وارد کنند.

همان گونه که ابراهیم فرزند مالک اشتر با عدم همراهی با مختار موجب شکست قیام او شد.

این مجموعه تبیین می‌کند که یک حکومت انقلابی مانند حکومت مختار، باید برای ضدانقلاب داخلی و خانواده‌ها و کسان اعدایی‌ها و ارادل و اوباش و کنترل آنها فکری می‌کرد و اگر از آنها غافل باشد یا نسبت به فرار آنان و پیوستن ایشان به دشمن بیرونی حساس نباشد، اینان می‌توانند برای نظام خطرآفرین و در تحریک و تشویق دشمنان بیرونی برای براندازی نظام حق و ایجاد ستون پنجم دشمن بسیار موثر باشند. همان گونه که فراریان از حکومت مختار و خانواده‌های جنایتکاران معدوم کربلا چنین بودند و مشوقان اصلی زبیریان و جاده‌صاف‌کن آنان برای نابودی حکومت مختار شدند.

این مجموعه نشان می‌دهد که بروز اختلاف داخلی و دودستگی عرب و عجم در سپاه حکومت انقلابی و تلاش یک گروه برای ضربه

زدن به دیگری، آن هم به هنگام روپارویی با دشمن می‌تواند به قیمت شکست انقلاب و حکومت انقلابی بینجامد و حتی در وفاداران مختار نسبت به رهبر قیام تردید ایجاد کند و دیگر مانند سابق از فرامین او اطاعت نکنند و سعی کنند تا برای نجات خویش از دشمن امان گیرند. در نتیجه هم حکومت انقلابی نابود شده و رهبر آن کشته شود و هم امانی که به آنها داده شده زیر پا گذاشته شود و به مرگ و نابودی همه آنها بینجامد همان گونه که ایرانیان سپاه مختار در میانه کار چنین شدند.

نقش زنان در قیام مختار

زنان در سریال مختار همچون عرصه‌های دیگر نقش موثری در صلاح و فساد دولتمردان و حکمرانان و جامعه دارند. &#171#عمره» زن مختار یکی از زنان مثبت در این سریال است. او در تمام مقاطع قیام مختار توانست نقش تاثیرگذاری در به ثمر رسیدن پیروزی مختار بر قاتلان اباعبدالله الحسین(ع) ایفا نماید و در ادامه راه او تا آخر، در سختی‌های قیام در کنار شوی خود ایستاد و نشان داد زنان در مجاهدت‌های اسلامی هرگز کمتر از مردان نبوده‌اند.

ام‌وهب نیز در صحنه کربلا و عاشورا تصویری بی‌نظیر از فدایی دادن در راه خدا از خود به جای گذاشت.

از سوی دیگر &#171#جاریه» همسر عمر ابن سعد و &#171#ماریه» همسر &#171#ابن حر» نیز نشان دادند زنان تا چه حد قادر به انحراف کشیدن شوهران خود یا کمک به سقوط کامل آنها هستند.